

SYSTEMATIZACE JEDNOTLIVÝCH FOREM SPOJENÍ PODNIKŮ PROSTŘEDNICTVÍM FÚZÍ A AKVIZIC

Eva Hamplová

Katedra financí, Ekonomicko-správní fakulta, Masarykova universita v Brně

The method of enforcing business strategy in the way of business integration is temporary important also in the Czech Republic. Nowadays we are recognising a growing stimulation to create different forms of relations, which is connected with the phase of development in which is the business being found and in which branch and its level of concentration. Systemisation particular forms of connections of businesses (mergers and acquisitions) and caused advantages and disadvantages in connection with finance, accounting, tax and law aspects help in decision of subjects participating in this process.

Proces spojování podniků bývá nejčastěji reprezentován formou koncentrace kapitálu pod jednotné vedení a tím soustředování či začlenění nezávislých ekonomických celků v celek ekonomicky propojený. V souladu s obecnou definicí tohoto pojmu se také hovoří o konsolidaci neboli obecném procesu vytváření dokonalejšího, úplného či funkčního ekonomického celku.

S koncentrací kapitálu jsou pevně spojeny vlastnické změny, což jsou změny buď jednotlivých vlastníků společnosti či vlastnické změny společnosti (podniku, firmy) celé. Mohou, ale také nemusí ovlivnit existenci podniku a předpoklad jeho trvání v dohledné budoucnosti (going concern). Stěžejní hledisko pro posuzování významu vlastnických změn je v hodnocení jejich vlivu na finanční situaci podniku a také dopadu do finančního účetnictví podniku.

Vlastnické změny se logicky dotýkají vlastního kapitálu, jeho účetní hodnoty, nominální hodnoty, tržní hodnoty a v neposlední řadě se promítají i do ocenění akcií a podílů, které se k němu vztahují. Uvědomit si je třeba, že jsou i vlastnické změny, které nemusí mít bezprostřední odraz ve změnách hodnoty (zejména účetní) a také ne všechny změny vlastního kapitálu jsou vyvolány vlastnickými změnami (např. zvyšování základního jmění z vlastních zdrojů, dary, dotace apod.).

Cílem tohoto příspěvku je charakterizovat a analyzovat ty způsoby vlastnických změn, které koncentrují kapitál pod jednotné vedení a které navíc neohrožují budoucnost podniku, ale naopak v zásadě zajišťují posilování jeho ekonomické podstaty, růst hodnoty vlastního kapitálu a potažmo i růst hodnoty tržní.

Základními nástroji, prostřednictvím kterých dochází ke koncentraci kapitálu (k vlastnickým změnám) jsou akvizice a tzv. fúze. Předmětem tohoto článku bude problematika akvizic reprezentovaná **nákupem většiny akcií** (obchodních podílů) a **přímým nákupem majetku** (části či celého podniku) a s nimi spojené významné ekonomické a účetní principy. Dále pak osvětlení podstaty fúzí v kontextu české právní úpravy a jejich základní dopady do účetnictví spolu s daňovými a dalšími souvislostmi.

Vzhledem k tomu, že problematika v tomto článku rozváděná, nabývá zejména u nás nového významu a jde tedy o oblast v první řadě terminologicky neustálenou. Mnoho výrazů

má obdobné, někdy jen částečně posunuté významy. Doporučená literatura¹ umožňuje nad rámec tohoto článku použité termíny osvětlit. Důležité je zejména porovnání pojmů českých s jejich cizími ekvivalenty, což nám umožní lépe porozumět české právní úpravě. Nutné je ale upozornit, že použité výklady nemohou být vyčerpávající a jedině možné.

1. Způsoby a postupy akvizice kapitálu

Základním důvodem akvizice kapitálu je zpravidla získání takové majetkové účasti, resp. hlasovacího podílu, která umožní ovládnout získanou společnost či získat jiné výhody a začlenit ji do širšího podnikatelského seskupení. Samozřejmě je nutné uvést, že důvodem může být i ovládnutí společnosti směřující k jejímu hospodářskému útlumu a odstranění konkurenta, který se někdy označuje jako „nepřátelské převzetí“.

Kapitálové akvizice se vyznačují tím, že se jejím uskutečněním nemění právní poměry podniků, zůstává zachována jejich právní samostatnost. Pokud se zaměříme na to, jak se promítají do výše vlastního jmění zúčastněných podniků, je třeba charakterizovat, zda-li byly kapitálové akvizice uskutečněny na tzv. sekundárním či primárním kapitálovém trhu.

a) Kapitálové akvizice na sekundárním kapitálovém trhu

V souvislosti s koupí či prodejem obchodních podílů a akcií na **sekundárním kapitálovém trhu**, při nichž dochází ke změnám v osobách vlastníků podílů, akcií, a tím i v osobách vlastníků společností (emitentů), se nepromítají vlastnické změny do výše, ale do struktury vlastního kapitálu u postupitele. Jde-li o změnu vlastníka, jehož podíl je minoritní, neovlivní tato změna výši vlastního jmění ani při budoucím hospodaření společnosti. Ovšem jde-li o vlastnickou změnu v osobě akcionáře či společníka s rozhodujícím vlivem nebo alespoň s podstatným vlivem, ovlivní s velkou pravděpodobností jeho rozhodování v budoucnosti hospodářský výsledek, a tím i budoucí výši vlastního kapitálu.

b) Kapitálové akvizice na primárním kapitálovém trhu

Tyto kapitálové akvizice jsou spojeny již se vznikem účasti společníka či akcionáře formou přistoupení do společnosti. Vyvolávají tedy zvýšení základního i vlastního kapitálu. Důležitým znakem této skupiny vlastnických změn je, že společnost, již se vlastnické změny týkají (postupitel) vzniká, či již existuje. Z pozice nabyvatele je situace stejná jako u kapitálové akvizice na sekundárním trhu.

c) Koupě akcií na burze

Tato forma je technicky nejsnazší. Nutným předpokladem je ale, aby byly akcie získávané společnosti na burze obchodovány. Vzhledem k rozvinutosti našeho kapitálového trhu si lehce vyvodíme, že frekvence této formy je nesrovnatelně menší než například s kapitálovým trhem v USA. Výhodou je okamžik překvapení, protože je možné koupit významnou část obchodovaných akcií určité firmy, aniž by to její vedení zpozorovalo. Na případnou obranu před nežádoucím převzetím pak už bývá často pozdě. Aby se zabránilo podobným nájezdům, byla v mnoha zemích přijata opatření, která výrazně omezují možnost překvapivých koupí. Jejich jádro spočívá v povinnosti nabyvatele akcií veřejně oznámit pokud jeho podíl na akciích nějaké firmy překročil stanovenou mez. Tato mez bývá stanovena různě. V USA existuje přihlašovací povinnost již od 5 % podílu na hlasovacích právech společnosti, v SRN až od 20 %. V ČR je tato mez stanovena 10 %.² Na překročení této

¹ Hamplová, E.: Vybrané problémy finanční analýzy firmy. Brno, ESF MU 1999, s. 130-159

² ObchZ § 183 d; Osoba nebo osoby jednající ve shodě, které získají podíl na hlasovacích právech společnosti, která má veřejně obchodovatelné akcie, v rozsahu jedné desetiny nebo více všech hlasovacích práv spojených s akciemi společnosti, oznámí tuto skutečnost písemně společnosti a Středisku cenných papírů, které ji uveřejní podle zvláštního zákona....do tří dnů po té co získaly příslušný podíl.

hranice mohou navazovat další omezení. Např. může být stanoveno, že v nákupech nových akcií lze pokračovat až po určité časové lhůtě. Vedení firmy tak získává čas k různým protiopatřením.

d) Nabídka na převzetí akcií (přátelské převzetí–takeover bid)

Nabídka může být učiněna managementem jedné firmy managementu firmy druhé. V podstatě jde o tzv. přátelské převzetí, jehož obecným znakem je, že zájemce (akvizitor) jedná ve spolupráci s vedením společnosti.

Celý tento proces probíhá na základě smlouvy o úplatném převodu cenných papírů,³ tedy kupní smlouvy, která vyžaduje, aby byly určeny převáděné cenné papíry a jejich kupní cena. U malého počtu akcionářů není tento proces příliš složitý, protože management firmy bývá často i z akcionářů složen. U velkého množství akcionářů pak může přijít na řadu přímé oslovení, v podobě neveřejného skupování akcií, jehož pravidla nepodléhají podrobné zákonné úpravě. V každém případě je nutný seznam akcionářů, který má povinnost účetní jednotka vést v oddělené analytické evidenci u kategorie „základní jmění“, podle jednotlivých společníků, emisí akcií, počtu akcií i podle druhů. Samozřejmě se jedná o informaci, která není veřejně dostupná. Další možností je veřejná nabídka (tender offer), kdy se navrhovatel obrací na neurčité osoby s návrhem na uzavření smlouvy o koupi určitých akcií za smluvních podmínek v tomto návrhu uvedených. Tento způsob je již právně upraven a je použitelný, jak v případě přátelského, tak i nepřátelského převzetí.

e) Nepřátelské převzetí

Pokud se nákup uskutečňuje bez součinnosti s orgány cílové společnosti, označuje se takové převzetí jako nepřátelské. Přitom naprosto nemusí mít za cíl navození situace pro společnost nevýhodné. Ostatně právě vlastní zájem orgánů řízení cílové společnosti nemusí být a často ani není totožný se zájmem společnosti. Nástrojem použitelným při této formě kapitálové akvizice je již výše zmiňovaný veřejný návrh smlouvy o koupi akcií. Náš obchodní zákoník upravuje veřejný návrh v § 183a,b. Lze je vymežit jako jednostranný úkon, jímž se navrhovatel obrací na konkrétně neurčené osoby, které jsou akcionáři společnosti a mají ty akcie, resp. zatímní listy, na než se návrh vztahuje, přičemž jim navrhuje odkoupení jejich akcií, či zatímních listů za podmínek uvedených v návrhu. Rozhodnutí o přijetí či odmítnutí veřejného návrhu je výhradně věcí akcionářů jako majitelů akcií, kterým jsou garantovány stejné podmínky a transparentnost (např. stejná cena, zdroje financování kupní ceny, důvod veřejného návrhu, dosavadní podíl navrhovatele apod.)

Způsoby úhrad kapitálových akvizic

Ve směnné rovnici vyjadřující realizaci kapitálových akvizic může být uvedeno několik možných způsobů úhrad:⁴

akcie	= protihodnota ve formě :
obchodní podíly	➤ peněz
	➤ nepeněžních aktiv
(např. podniku, jednotlivého aktiva)
	➤ vlastních akcií či podílů kupujícího
	➤ jiné akcie a podíly

³ §13 odst. 2 Zákona o cenných papírech vyžaduje, aby ve smlouvě byly jednoznačně identifikovány cenné papíry, jichž se převod týká a aby byla uvedena jejich kupní cena.

⁴ Vomáčková, H.: Účetnictví fúzí, akvizic a jiných vlastnických změn. Praha, VŠE 1998

a) Akvizice kapitálu za hotové

Tento způsob úhrady má jistě řadu výhod. Především není nutné svolávat valnou hromadu akcionářů akvirované společnosti, protože akcionář přebírané firmy se může jednotlivě rozhodnout, zda své akcie prodá či nikoliv. Výhodou je možnost jednat přímo s akcionáři a nedbat tak případného odporu představenstva či dozorčí rady. Případný nesouhlas managementu může ale podstatně zvýšit předpokládané náklady na celou akvizici. Zvláště přistoupí-li k obranným taktikám, protože se nemusí podařit získat žádoucí podíl akcií a tím může být zmařen celý záměr akvizice. Nevýhodou ze strany prodávajícího je ale skutečnost, že z obdržené finanční částky (resp. z rozdílu mezi nabývací cenou a cenou prodeje) musí zaplatit daň. Blíže upravuje tuto problematiku Zákon o dani z příjmu. Nevýhodou ze strany kupujícího je, že vyžaduje značné množství peněz, které musí být pro nákup k dispozici.

Tento způsob úhrady kapitálové akvizice se jeví jako neobjektivnější. Cena akcií, zejména akcií získávaných na burze, popř. i podílů získávaných při zvyšování základního jmění i při přímých obchodech může být považována za tržní hodnotu a protihodnota v penězích je vždy oceněna nominální cenou peněžní jednotky při kupní síle k datu nákupu. Protože jde vlastně o výměnu jedné formy aktiv v jinou (přeměna peněz za finanční investice) nebude u kupujícího tato transakce vstupovat do výsledku hospodaření. Situace společnosti podstupující se na základě této transakce odvíjí podle velikosti získaného podílu na základním jmění. Uvedená transakce bude mít jistě vliv na tržní cenu akcií.

b) Akvizice kapitálu za nepeněžní aktiva (věcný vklad)

Touto formou úhrady rozumíme situaci, kdy kupující (akvizitor) uhrazuje získávané akcie nebo podíly vlastním majetkem, aktivy, popř. čistými aktivy (svým podnikem). Věcný vklad bude vázán na získávání akcií a podílů při zvyšování základního jmění podstupující společnosti.

Směnná rovnice může vypadat takto :

alternativa 1.

získávané akcie, podíly	=	protihodnota ve formě jednotlivých nepeněžních aktiv
-------------------------	---	--

alternativa 2.

získávané akcie, podíly	=	protihodnota ve formě souboru majetku a závazků podniku nebo jeho části
-------------------------	---	---

Tento způsob úhrady, zvláště získává-li kupující firma (akvizitor) rozhodující i podstatný vliv, představuje změnu vlastníka majetku (nepeněžních aktiv), ale nemusí změnit toho, kdo využívá těchto aktiv. Kupující vložil svůj konkrétní majetek, nebo celý svůj podnik, protihodnotou získal akcie, které vyjadřují zdroje krytí tohoto majetku a jejich prostřednictvím ovládá část (podstatnou, rozhodující) získané společnosti. Jistou výhodou je absence peněžních prostředků, ovšem nevýhodou je souhlas valné hromady (podstupující společnosti). Úhrada pomocí nepeněžního vkladu také vyvolává potřebu ocenění vkládaného majetku, nebo vkládaného podniku, což vyvolává dodatečné náklady na kapitálovou akvizici.

Věcný vklad a jeho použití při splácení akcií či podílů v oblasti oceňování vyjadřuje dvě proti sobě stojící hodnoty. Jedna je v podobě tržního ocenění získávaných akcií nebo podílů

a druhá je v podobě tržního ocenění věcného nepeněžního vkladu (přecenění hodnoty účetní založené na historické ceně).⁵

c) *Akvizice kapitálu formou prodeje vlastních akcií*

Při této transakci je možné opět pominout souhlas valné hromady podstupující společnosti. Zůstává zachována původní společnost, tedy lze předpokládat méně psychologického odporu, než je tomu při fúzi v podobě sloučení či splynutí. Akcionáři, kteří nechtějí své akcie vyměnit, nejsou k tomu nuceni.

Směnná rovnice má následující podobu :

získávané akcie, podíly	=	protihodnota majetkových či dluhových CP emitovaných akvizitorem
-------------------------	---	--

Financování získávaných akcií (podílů) akciemi kupující společnosti zmírňuje vliv nadhodnocení nebo podhodnocení firem. V praxi totiž dochází k situacím, že burzovní hodnota kupovaného podniku (tržní kapitalizace) může být nižší než reálná hodnota, kterou podnik skutečně má. Ovšem výměnný poměr bývá uskutečněn na základě burzovních kurzů, což znamená že přebírající firma může na této transakci značně vydělat, ale samozřejmě i prodělat.⁶

Jak již bylo naznačeno ve směnné rovnici úhrada akciemi případně dluhovými cennými papíry emitovanými akvizitorem (kupující společností) může probíhat na bázi nové emise akcií či obligací pro účel akvizice \Rightarrow zvýšení vlastního či cizího kapitálu nebo na bázi platby vlastními cennými papíry či podíly (tzv. Quasi-Fusion), které může společnost nabývat a které má ve svém majetku, k upsání nových akcií nedochází, tedy ani ke zvýšení vlastního či cizího kapitálu (oproti stavu před skoupením vlastních akcií).

Problematiku nabývání vlastních akcií upravuje Obchodní zákoník, který např. zakazuje nabývat vlastních podílů společnosti s ručením omezeným, u akciové společnosti omezuje podmínky nabývání, množství a dobu vlastnění.⁷

Tento způsob kapitálové akvizice může být výhodný zejména proto, že není třeba hotových peněz, získané akcie je možné uhradit vlastními akciemi, které jsou z nějakých strategických důvodů ve vlastnictví společnosti, na které jsou za tímto účelem vydány. Kupující společnost získává cílové akcie, ale současně prodávající společnost získává kapitálovou účast na kupující společnosti. Jde vlastně o **zpětnou akvizici**.

e) *Akvizice kapitálu formou jiných akcií a podílů*

Tento způsob je blízkou analogií způsobu prvního (protihodnotou za hotové). Výhodou je opět, že může být pouhou záležitostí managementu získávající společnosti. Pokud jiné cenné papíry jsou již v jejím majetku, anebo pokud mohou být snadno na kapitálovém trhu zakoupeny za účelem jejich směny za cílové akcie a podíly, pak tento způsob úhrady nevyžaduje velké množství pohotových peněžních prostředků. Ovšem pokud musí být cenné papíry teprve nakoupeny na sekundárním kapitálovém trhu vznikají další náklady, které celou kapitálovou transakci prodražují.

⁵ Blíže Hamplová, E.: Vybrané problémy finanční analýzy firmy. Brno, ESF MU, 1999

⁶ Blíže Hamplová, E.: Ekonomicko-účetní principy aplikované v procesu koncentrace kapitálu v podobě nákupu kontrolního balíku akcií a nákupu majetku, In Sborník prací ESF MU, Brno 1999

⁷ § 161 a § 161a ObchZ, kdy akciová společnost nemůže nabývat vlastních akcií úpisem, podíl vlastních akcií nesmí být vyšší než 10 % základního jmění (až na zákonem stanovené výjimky) a doba vlastnění je omezena na 18 měsíců.

Problémem, který se v tomto případě jeví, je otázka oceňování. Tedy poměrování tržního ocenění získávaných akcií či podílů a tržního ocenění cenných papírů, které při úhradě představují protihodnotu. Jsou-li všechny zúčastněné cenné papíry veřejně obchodovatelné, lze tržní ocenění považovat za dostatečně spolehlivé a objektivní. Nejsou-li veřejně obchodovatelné, je i jejich „tržní ocenění“ jistým odhadem, který může zúčastněným subjektům přinášet výše uvedené problémy nadhodnocení či podhodnocení.

2. Způsoby a postupy akvizice majetku

Jak již bylo výše uvedeno charakteristickým znakem majetkových akvizic je, že cílem získání koupě jsou aktiva, majetek, popř. funkční soubor majetku a závazků, které slouží podnikateli k dosahování zisku, **tj. podnik nebo jeho část.**

Jednotlivá aktiva nebo podnik (soubor jeho aktiv a závazků) + goodwill nebo badwill	=	protihodnota ve formě :
	-	peněz
	-	nepeněžního majetku např. majetkových či dluhových CP (včetně vlastních akcií)

Klasické majetkové akvizice se jako koupě a prodej uskutečňují mezi právně nezávislými subjekty a pokud nejsou formou zpětné kapitálové akvizice, nedochází ke spojení podniků do skupiny, tedy tento druh spojení nemá za následek vznik vztahu mateřská společnost - dceřiná společnost. Pouze přechází majetek z prodávajícího na kupujícího výměnou za jinou formu majetku. Pokud je kupován celý podnik, musí být koupeny jednotlivé položky aktiv a závazků. Ovšem suma jednotlivých položek aktiv a závazků v tržním ocenění nemusí být shodná s tržním oceněním podniku, dokonce tržní ocenění podniku může vycházet z jiných oceňovacích postupů než ocenění jednotlivých aktiv a závazků podniku. Cenový rozdíl mezi sumou tržních cen aktiv a závazků podniku a tržní cenou podniku se objektivizuje právě koupi podniku a představuje očekávání budoucích přínosů nebo i ztrát z fungování koupeného podniku. Při koupi podniku se objevuje tento rozdíl jako samostatná položka rozvahy v kategorii hmotného investičního majetku „Opravná položka k nabytému majetku“. S touto položkou je třeba se po koupi podniku také vypořádat. Z hlediska daňových souvislostí je jak z pohledu účetního, tak i daňového odepisována během 15 let, rovnoměrně. Kladná se odepisuje do nákladů (snižuje hospodářský výsledek), záporná opravná položka pak do výnosů (hospodářský výsledek zvyšuje). U prodávajícího je součástí prodejní ceny podniku, ovlivňuje daňové výnosy a daňový základ.⁸

Akvizice majetku a právní úprava v ČR

Koupený podnik fakticky splývá s majetkem nabyvatele - nového vlastníka. Tato koupě se neodehrává na kapitálovém trhu, ale přímým nákupem od prodávajícího obchodní společnosti, pokud není spojena se zpětnou akvizicí kapitálu, neboť ta se fakticky na kapitálovém trhu, i když třeba neveřejně, uskutečňuje. Z hlediska kupujícího nejde o obyčejné pořízení investice, ale o pořízení podniku jako celku a **o převzetí jednotlivých položek aktiv a závazků**, které k podniku patří.

⁸ Daňově uznatelná je Opravná položka k **úplatně** nabytému majetku, což neodpovídá situaci, kdy by se jednalo o akvizici majetku s protihodnotou v emitovaných akciích, tj. věcný vklad.

Z hlediska prodávající obchodní společnosti dochází k prodeji podniku a k předání funkčního souboru majetku a závazků, práv a jiných hodnot, které patří podnikateli a slouží k podnikání. Nedošlo k prodeji podílů. Prodávající společnost získala místo podniku majetek v podobě:

- peněžních prostředků
- jiná nepeněžní forma

S těmito prostředky může dále podnikat v jiném oboru, nebo může tyto prostředky rozdělit mezi společníky nebo akcionáře, tj. může dojít k likvidaci společnosti a k rozdělení likvidačního zůstatku.

Vlastní právní úprava prodeje podniku je dána ObchZ v § 476 - § 488. Uskutečňuje se na základě smlouvy o prodeji podniku, která musí mít písemnou formu. Kupní cena musí být ve smlouvě o prodeji podniku přímo obsažena, nebo musí obsahovat jednoznačnou identifikaci kupní ceny, tj. způsob jejího určení. Smlouvou se prodávající zavazuje k převodu vlastnických práv k věcem na kupujícího i k převodu jiných práv a jiných majetkových hodnot sloužících k podnikání. Naopak kupující se zavazuje převzít **všechna** výše uvedená vlastnická práva k věcem, jiná práva a jiné majetkové hodnoty, zejména ale převzít **všechny** závazky prodávajícího podniku a zaplatit kupní cenu. Na kupujícího také přecházejí práva a povinnosti z pracovně právních vztahů, a to jak existujících, tak skončených, práva z průmyslového a duševního vlastnictví (pokud to jejich povaha nevyklučuje např. nemůže přejít autorské právo), přechází také právo užívat obchodní jméno prodávajícího.

Podle interpretací daňových zákonů není kupující daňovým právním nástupcem. Tímto tvrzením nemá právo převzít a dále tvořit daňově účinné zákonné opravné položky nebo rezervy, nemá právo vypořádat daň z příjmů a nemá nárok na uplatnění daňové ztráty prodávajícího.

Při koupi a prodeji podniku přichází také v úvahu daň z převodu nemovitostí, protože jsou častou součástí aktiv podniku. Plátce daně z převodu nemovitostí je prodávající, kupující je ručitelem.

3. Právní spojování (fúze)

I když hlavní váhu při spojování podniků budou mít zřejmě kapitálové akvizice, které vedou ke vzniku větších ekonomických celků při zachování právní samostatnosti spojovaných podniků, bude v některých případech vytvoření většího ekonomického celku vyústit do formálního vyjádření existence právně samostatného ekonomického celku, a to právním spojením, tj. sloučením nebo splynutím obchodních společností.

Schéma č. 1:

Sloučení obchodních společností

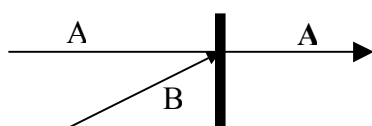
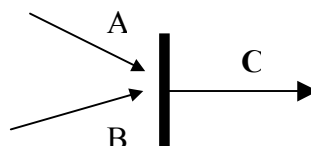

Schéma č. 2:

Splynutí obchodních společností

Sloučení (§ 69 odst. 3 ObchZ)

V případě sloučení dochází k zániku bez provedení likvidace slučované společnosti, přičemž jmění této společnosti přechází na společnost, se kterou ke sloučení dochází. Právní subjektivita společnosti, se kterou se zanikající společnost slučuje, zůstává **nedotčena**. Tato společnost je však právním nástupcem zaniklé společnosti. Důležité je upozornit, že uskutečnit sloučení mohou pouze subjekty, které mají stejnou právní formu. V případě, že sloučení chtějí realizovat společnosti s rozdílnou právní formou, je nutné napřed dosáhnout splnění výše uvedené podmínky přeměnou některé ze zúčastněných firem na jednu právní formu. Z hlediska firmy, která do sebe vstřebává společnost zaniklou sloučením, dochází k vytváření většího ekonomického celku a k pokračování existence této posílené, přeměněné obchodní společnosti. Tato situace dosti připomíná akvizici kapitálu s protihodnotou nepeněžního vkladu z pohledu společnosti „B“ a akvizici majetku s protihodnotou podílů či vlastních akcií z pohledu společnosti „A“.

Splynutí (§ 69 odst. 3 ObchZ)

V případě splynutí zanikají splývající společnosti bez provedení likvidace a jmění zaniklých společností přechází na novou společnost vzniklou splynutím, která je právním nástupcem zaniklých společností. Opět splývat mohou pouze společnosti, které mají stejnou právní formu.

Příčiny vedoucí k výše uvedeným spojením mohou být rozmanité. Pro zanikající společnost může toto být jediný způsob jak vyřešit svou špatnou finanční situaci. Nebo naopak „velmi dobrá“ finanční situace slučované společnosti má napomoci v řešení problémů přejímající společnosti, která má jinak z jiných hledisek větší význam. Daňová optimalizace, tzv. využití daňového štítu, kdy obecně lze počítat s využitím čistých běžných provozních ztrát,⁹ přeceněním majetku, který se odepisuje, se zvýšením kapacity zadluženosti i vyšší úrokový daňový štít. Různé další dílčí faktory, např. nedostatek kvalifikovaného managementu apod. Aktuální bude spojování také v případech, kdy společnosti zúčastněné na spojování mají vyrovnanou ekonomickou sílu, tak že spojení je výsledkem dohody o spojení sil, majetku, podílů, o společném rozhodování.

Právní spojování je vždy velmi zásadně ovlivněno platným právním řádem, především obchodním právem, ale i daňovou a účetní legislativou. Jde o významné právní transakce, které mají své vlastnické, daňové, ekonomické a finanční důsledky. Zejména jde o ochranu oprávněných zájmů účastníků spojovaných společností, tak aby spojením nedošlo ke zhoršení postavení společníků z obou společností a ochranu věřitelů.¹⁰

Závěr

Spojením firem mohou vznikat mnohé výhody, ale na druhé straně byly tyto aktivity předmětem četných sporů, zejména při hodnocení těchto typů aktivit a jejich vlivu na národní hospodářství. Tedy ovšemže podniky byly a budou slučovány z důvodů společensky pochybených, jako je omezení konkurence, transfery bohatství z jedné společenské skupiny na jinou nebo velikášství na straně managementu, tyto skutečnosti má však za úkol korigovat soutěžní právo či kapitálový trh. Obecně však platí, že integrace podniků jsou prováděny zejména k dosažení výrobních synergií, expanze a vstupu na nové trhy, diverzifikace

⁹ V ČR nelze převádět ztrátu z minulých období do dalších (u právního nástupce) i když v zahraničí je praxe v tomto ohledu jiná.

¹⁰ Blíže upřesňuje Obchodní zákoník § 69a, odst. 3

a dosažení finanční synergie, výměny neefektivního managementu, opuštění trhu i v neposlední řadě k realokaci výrobních prostředků.

Literatura:

Hamplová, E.: Vybrané problémy finanční analýzy firmy. Brno, ESF MU 1999, s. 130-159

Hamplová, E.: Ekonomicko-účetní principy aplikované v procesu koncentrace kapitálu v podobě nákupu kontrolního balíku akcií a nákupu majetku, In Sborník prací ESF MU, Brno 1999

Vomáčková, H.: Účetnictví fúzí, akvizic a jiných vlastnických změn. Praha, VŠE 1998

Recenzoval: Ing. Boris Šturc, CSc., EU Bratislava, NHF, katedra peňažníctva